

VARHAISKASVATUKSEN LAINSÄÄDÄNTÖ MUUTOKSESSA: HAASTEITA JOHTAMISEEN JA KEHITTÄMISEEN

18.5.2018 | Anna-Maija Puroila
Johtajuusfoorumi, Joensuu

VAKA § VAI

UNIVERSITY OF OULU

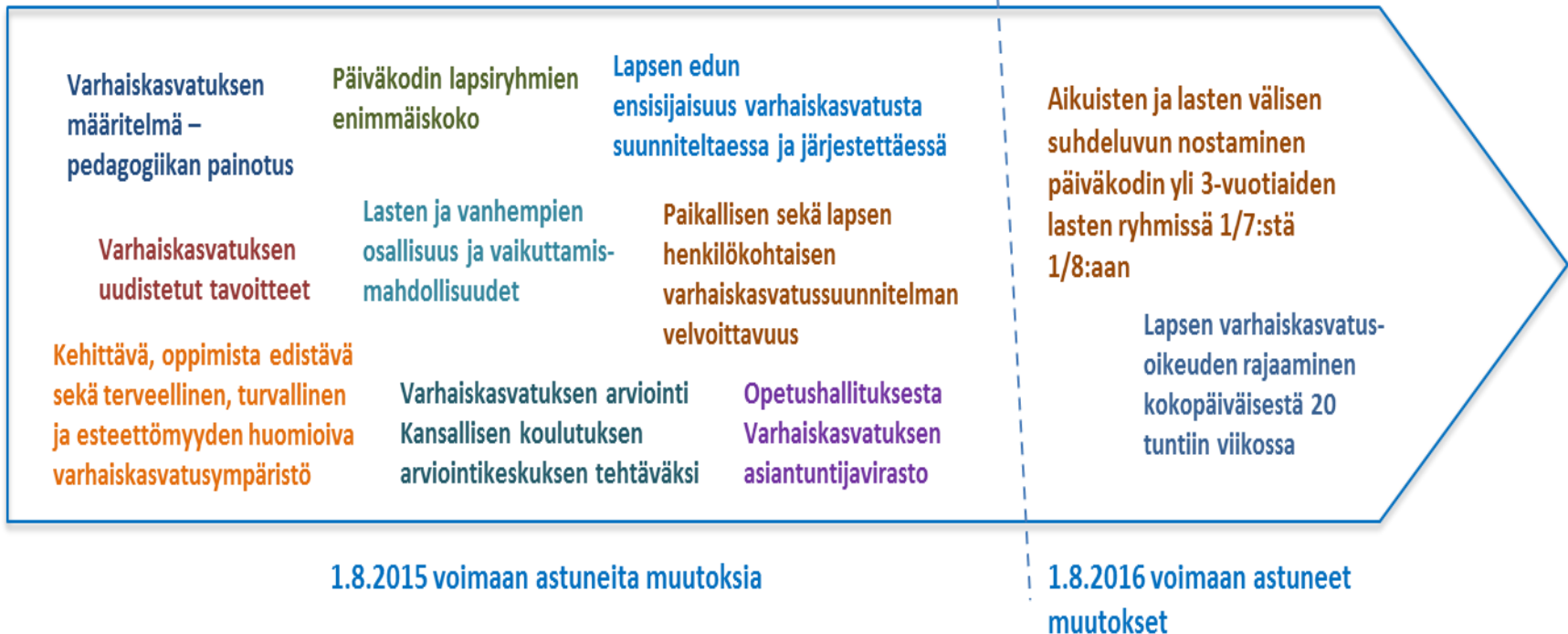
Muutoksen keskellä eläminen

”Muutoksia on tapahtunut laidasta laitaan ja takaisin. Siksi välillä tuntuu kuin olisi vain lastu laineilla, jota erilaiset tuulet kuljettaa.” (ks. Hujala & Puroila 1998, s. 306)

VakaVai-hankkeen taustaa

Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö muutoksessa

Kuntakenttä muutoshaasteiden keskellä

- Kuntien tehtävänä on järjestää varhaiskasvatuspalveluita sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin varhaiskasvatuslaissa säädetään
- Kuntalaki määrittelee edellytykset kunnalliselle itsehallinnolle
- Kuntien erilaistumiskehitys voimistunut 2000-luvulla
- Jännite kahden trendin välillä (Airaksinen, 2017):
 - Kunnat voivat kehittää palveluja ja toimintoja paikallisten tarpeiden mukaisesti.
 - Kansalaisten tasavertaisuuteen nojautuen peräänkuulutetaan yhtenäisiä standardeja ja malleja.

VakaVai-hankkeen toteuttaminen

VakaVai-hankkeen tavoite ja lähtökohta

- Tavoitteena kartoittaa varhaiskasvatusta koskevaan lainsäädäntöön vuosina 2015 ja 2016 tehtyjen muutosten kokonaisvaikutuksia
- Toteuttamisen lähtökohtana monitahoarviointi

Tutkimusaineisto ja osallistujat

Aineisto	Osallistujat	Osallistujien määrä	Alue	Ajankohta	Yksityinen / Kunnallinen
Kysely 1	Kuntien varhaiskasvatuk- sen johtajat	n=212	Manner- Suomen kunnat	Syksy 2016	K
Kysely 2	Yksityisten päiväkotien ja päiväkotiketjujen johtajat ja aluepäälliköt	n=120 (115)	Manner- Suomen kunnat	Syksy 2016	Y
Kysely 3	Varhaiskasvatuksen työn- tekijät	n=1955	56 kun- taa	Kevät 2017	Y/K
Kysely 4	Varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhem- mat / huoltajat	n=4344	56 kun- taa	Kevät 2017	Y/K
Haastattelut	Varhaiskasvatusyksiköi- den johtajat	n=8	6 kuntaa	Kevät 2017	Y/K
Haastattelut	Lastentarhanopettajat	n=17	6 kuntaa	Kevät 2017	Y/K
Haastattelut	Lastenhoitajat	n=24	6 kuntaa	Kevät 2017	Y/K
Haastattelut	Lasten vanhemmat / huol- tajat	n=28	6 kuntaa	Kevät 2017	Y/K

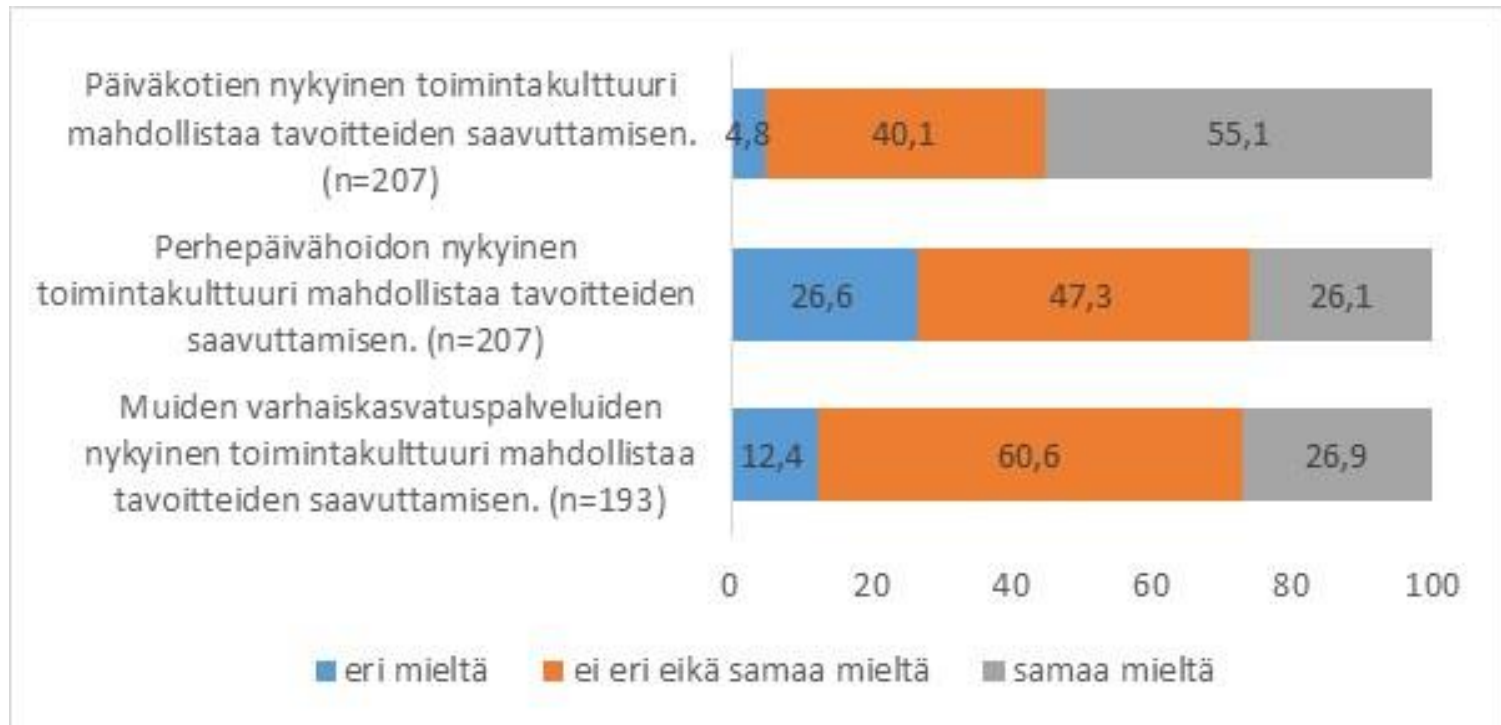
Muuta aineistoa: arjen kertomuksia, piirustuksia, kirjeitä/viestejä

Tuloksia 1.8.2015 voimaan tulleiden lainsäädännön muutosten vaikutuksista

Vahvistuva pedagogiikka

- Suurin osa ammattilaisista arvioi lainsäädännön muutosten selkiyttävän varhaiskasvatuksen pedagogista tehtävää sekä lisäävän suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta varhaiskasvatustoiminnassa.
- Varhaiskasvatuksen uudistettuja tavoitteita pidettiin pääsääntöisesti oikeansuuntaisina. Tavoitteiden arvioitiin olevan kattavia ja tämän päivän yhteiskunnan vaatimuksia vastaavia.
- Vahvistuva pedagogiikka näkyi jossakin määrin myös tutkimukseen osallistuneille vanhemmille.

Pedagogisen kehittämisen haasteita

Kuntien varhaiskasvatusjohtajien arvioita varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa (%)

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

- Suurimmassa osassa kuntia ja päiväkotipalveluita tuottavia yrityksiä/yhdistyksiä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma oli ollut käytössä jo ennen lainsäädännön muutoksia.
 - 4 kunnassa ja 9 yrityksessä/yhdistyksessä paikallinen suunnitelma laadittiin ensimmäistä kertaa.
 - Työntekijöiden osallistuminen paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen vaihteli ammattiryhmittäin.
 - Ammattilaisten arvioissa lainsäädännön muutosten keskeisinä vaikutuksina pidettiin paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällön muuttumista sekä vanhempien osallistumismahdollisuuksien lisääntymistä.
 - Vanhemmista vain osa oli havainnut vastaavia lainsäädännön muutosten vaikutuksia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

- Suurimmassa osassa kuntia ja päiväkotipalveluita tuottavia yrityksiä/yhdistyksiä lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma oli ollut käytössä jo ennen lainsäädännön muutoksia.
 - 3 kunnassa ja 5 yrityksessä/yhdistyksessä ja 26 työntekijän yksikössä lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön ensimmäistä kertaa.
 - 458 vanhempaa ilmoitti, että heidän lapselleen oli laadittu varhaiskasvatussuunnitelma ensimmäisen kerran
 - Näistä 217 vastaajaa oli sellaisia, joiden lapsi oli aloittanut varhaiskasvatuksessa 1.8.2015 jälkeen.
 - Ammattilaisten arvioissa lainsäädännön muutosten keskeisinä vaikutuksina pidettiin paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällön muuttumista sekä vanhempien osallistumismahdollisuuksien lisääntymistä.
 - Harvat vanhemmat olivat havainneet vastaavia lainsäädännön muutosten vaikutuksia.

Lasten ja vanhempien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet

- Eri osapuolten arviot lainsäädännön muutosten vaikutuksista lasten ja vanhempien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin vaihtelivat.
 - Suuri osa ammattilaisista arvioi lasten ja vanhempien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyneen.
 - Useimmat vanhemmat suhtautuivat kuitenkin epäröiden tai kriittisesti sekä omien että lastensa osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien paranemiseen.
 - Suuri osa vanhemmista arvioi saaneensa tietoa varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutoksista niukasti tai ei lainkaan.

Mistä olet saanut tietoa varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutoksista?

Lapsen edun arviointi

- Ammattilaisten mukaan lapsen edun arviointi tapahtui pääsääntöisesti yhteistyössä vanhempien, varhaiskasvatuksen johdon ja työntekijöiden välillä.
 - Vain harvat ammattilaiset toivat esille lapsen osallistumisen tai keskustelun lapsen kanssa lapsen edun arvioinnin yhteydessä.
 - Noin puolet vanhemmista nosti esille osallistuneensa lapsen edun arviointiin joko yhteistyössä varhaiskasvatuksen johdon ja työntekijöiden kanssa tai hakemuksen välityksellä.
 - Noin neljännes vanhemmista tulkitsi lapsen edun arvioinnin tapahtuneen joko varhaiskasvatuksen johdon tai työntekijöiden toimesta.
 - Vanhemmissa oli myös niitä, joiden mukaan lapsen etua ei ollut arvioitu lainkaan (589 vastaajaa).
 - Huomattava osa vanhemmista ei osannut sanoa, miten lapsen etua oli arvioitu (1035 vastaajaa).

Varhaiskasvatusympäristö

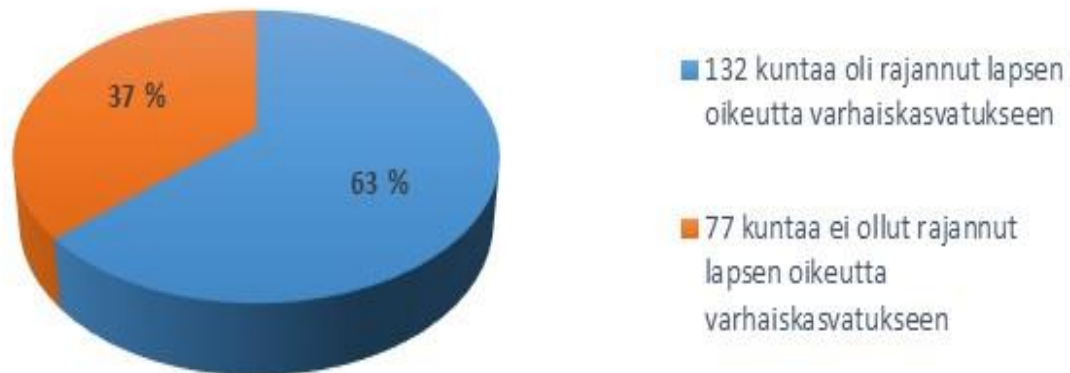
- Ammattilaisten arvioiden mukaan lainsäädännön muutosten vaikutukset näkyvät eniten:
 - Ympäristön pedagogisen suunnittelun merkitystä painotetaan aiempaa enemmän.
 - Yksiköihin luodaan käytännöt kiusaamisen ehkäisemiseen.
- Suuri osa vanhemmista ei ollut havainnut muutoksia tai ei osannut arvioida niitä.
- Sekä työntekijöiden että vanhempien keskuudessa oli huolta lasten arjen varhaiskasvatusympäristön psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta ja terveellisyydestä suurten lapsimäärien vuoksi.

Varhaiskasvatuksen arviointi

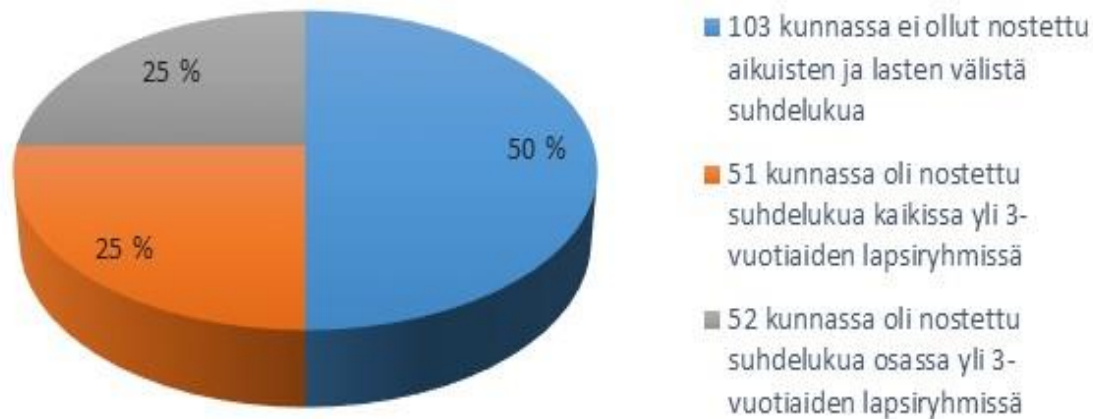
- Ammattilaiset ennakoivat lainsäädännön muutoksilla olevan monia vaikutuksia varhaiskasvatuksen arviointiin:
 - arvioinnin nähtiin lisääntyvän ja systematisoituvan,
 - lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistuvan sekä
 - arviointimenetelmien monipuolistuvan.
- Arviointiin liittyvät käytännöt olivat kuitenkin vasta muotoutumassa.

Tuloksia 1.8.2016 voimaan tulleiden lainsäädännön muutosten vaikutuksista

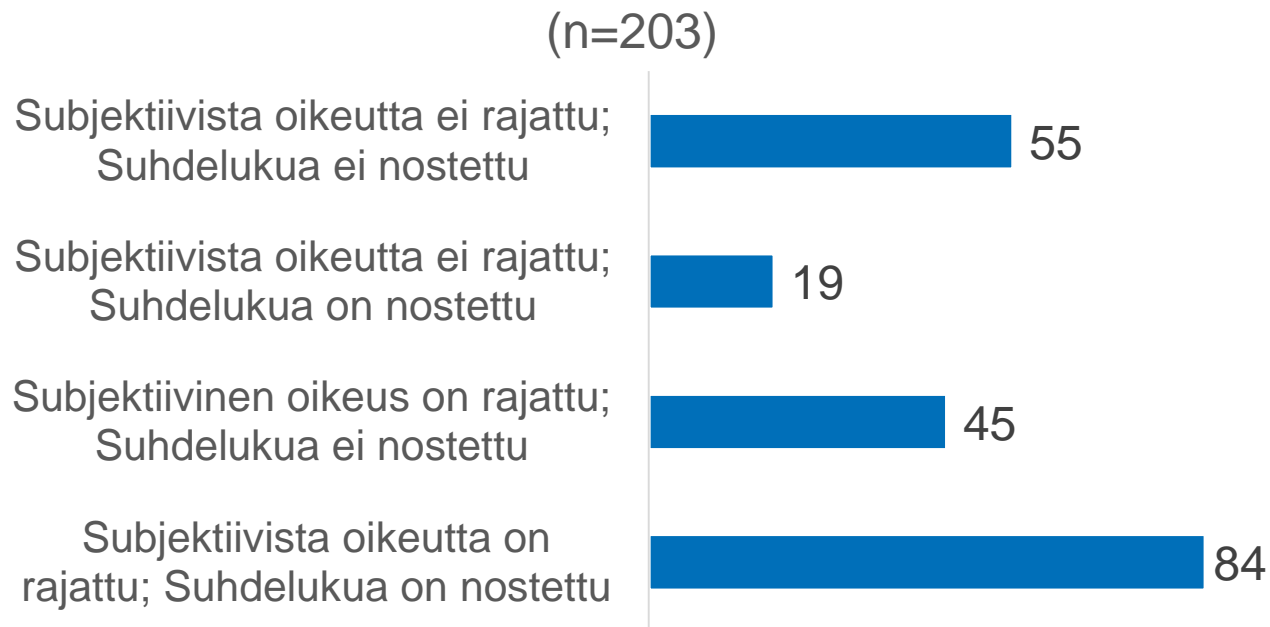
Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen (n=209)

Aikuisten ja lasten välisen suhdeluvun nostaminen yli 3-vuotiaiden lasten ryhmissä (n=206)

Kuntien erilaiset varhaiskasvatuspolitiikat

Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen vaikutuksia palveluiden järjestämiseen

- Harvoissa kunnissa oli perustettu erillisiä ryhmiä 20h varhaiskasvatusoikeuden omaaville lapsille.
- 20h varhaiskasvatus järjestettiin:
 - 51,7% lapsista oli osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa (2-3 päivää viikossa).
 - 48,3% lapsista oli osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa (4 tuntia 5 päivänä viikossa).
- Laajennettua varhaiskasvatusoikeutta oli anottu hieman yli 2000 lapselle; johtajien mukaan suurelle osalle näistä lapsista laajennettu oikeus myönnetty.
- Myöntämisen perusteet ja käytännöt vaihtelivat.

Ammattilaisten arvioita subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen lapsivaikutuksista (%)

	Kuntien var- haiskasva- tusjohtajat (n=128)	Yksityisten päiväkotien johtajat (n=105)	Työntekijät (n=888)
Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen on vahvistunut			
Samaa mieltä	19,5	16,2	14,3
Ei eri eikä samaa mieltä/EOS	60,2	24,8	35,4
Eri mieltä	20,3	59,0	40,3
Lasten koulutuksellinen tasa-arvo on lisääntynyt			
Samaa mieltä	14,1	18,1	12,1
Ei eri eikä samaa mieltä/EOS	64,1	26,7	48,2
Eri mieltä	21,9	55,2	39,7
Lasten hyvinvointi on lisääntynyt			
Samaa mieltä	28,1	17,1	12,0
Ei eri eikä samaa mieltä/EOS	55,5	37,1	47,0
Eri mieltä	16,4	45,7	40,9
Lasten syrjäytymisen ehkäiseminen on parantunut			
Samaa mieltä	17,3	14,3	15,6
Ei eri eikä samaa mieltä/EOS	56,7	26,7	46,1
Eri mieltä	26,0	59,0	38,2

Vanhempien arvioita subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen lapsivaikutuksista (n=487)

- Vanhempien useimmin esille nostamat vaikutukset:
 - Lapsen tasavertaisuus muihin lapsiin nähden on **heikentynyt** (224 vastaajaa).
 - Lapsen vertaissuhteiden pysyvyys on **vähentynyt** (180 vastaajaa).
 - Lapsen yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen on **heikentynyt** (155 vastaajaa).
 - Aikuisten ja lasten suhteiden pysyvyys on **vähentynyt** (121 vastaajaa).
 - Lasten hyvinvointi on **heikentynyt** (106 vastaajaa).

Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen vaikutuksia perheelle vanhempien arvioimana (n=487)

- Vanhempien useimmin esille nostamat vaikutukset:
 - Vanhempien mahdollisuudet työnhakuun, työssä käymiseen tai opiskeluun ovat **heikentyneet** (232 vastaajaa).
 - Perheen tasavertaisuus muihin perheisiin nähden on **heikentynyt** (212 vastaajaa).
 - Vanhempien yhdenvertaisuus työnhaussa / opiskelussa on **heikentynyt** (161 vastaajaa).
 - Yhteistyö vanhempien ja päiväkodin / perhepäiväkodin välillä on **heikentynyt** (138 vastaajaa).

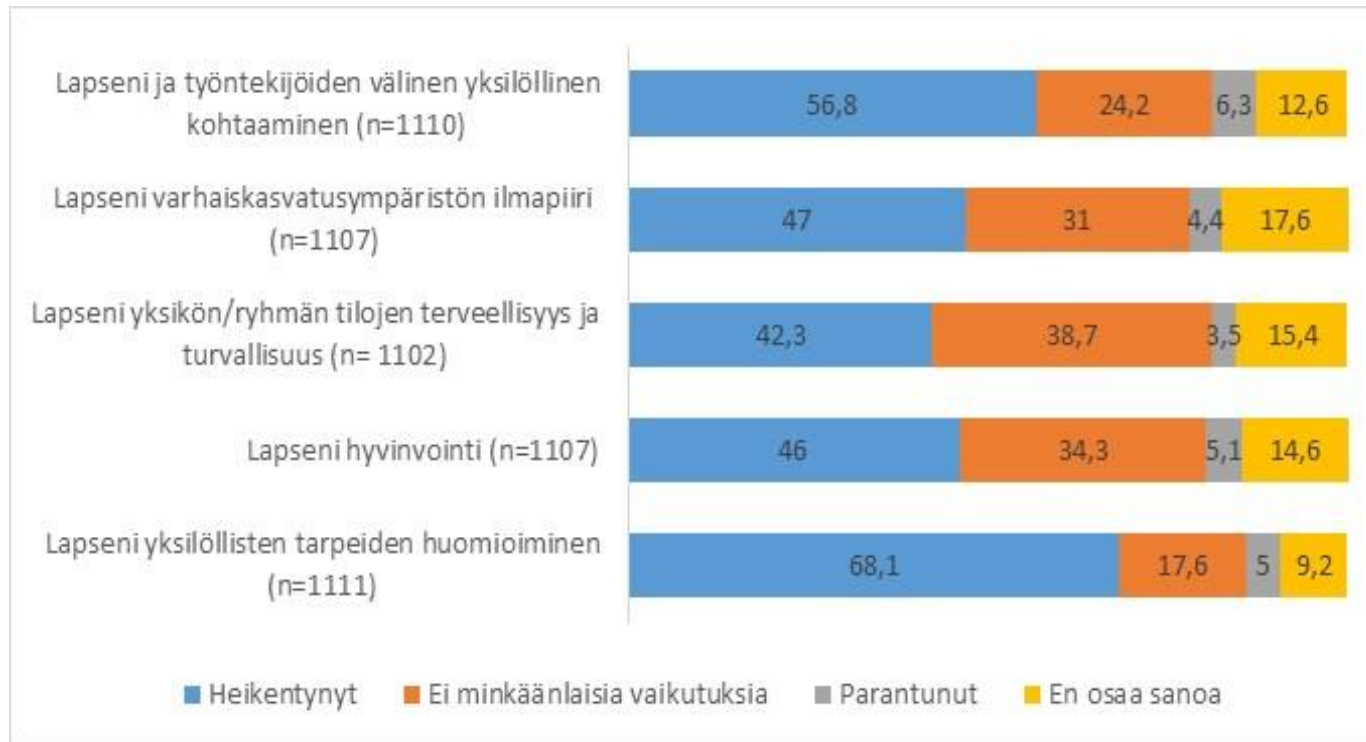
Suhdeluvun nostamisen vaikutuksia johtajien arvioimana

Positiivisia vaikutuksia	Negatiivisia vaikutuksia
<ul style="list-style-type: none">• Joustavuus lisääntyy• Varhaiskasvatuspaikat lisääntyvät• Varahoidon järjestelyt• Säästöt	<ul style="list-style-type: none">• Lapsen yksilöllinen huomiointi vähenee• Lasten vuorovaikutussuhteet lisääntyvät• Melu ja levottomuus lisääntyvät• Työn kuormittavuus lisääntyy• Työhyvinvointi heikkenee

Suhdeluvun nostamisen vaikutuksia työntekijöiden arvioimana

Positiivisia vaikutuksia (n=309)	Negatiivisia vaikutuksia (n=1649)
Ei mitään positiivisia vaikutuksia (40,5%)	Lasten yksilöllinen huomioiminen on vähentynyt (20,5%)
Organisaation tehokkuus ja taloudellisuus paranevat (15,9%)	Lasten lukumäärä ja vaihtuvuus ryhmissä on lisääntynyt (15,0%)
Haastaa kehittämään sisältöjä, esimerkiksi pienryhmätoimintaa ja suunnitelmallisuutta (15,9%)	Melu on lisääntynyt (13,3%)
Paikat varhaiskasvatuspalveluissa lisääntyvät (12,3%)	Yleinen levottomuus ja hektisyys ovat lisääntyneet (13,2%)
Lapsivaikutukset, esimerkiksi uusia kavereita (11,7%)	Tilat, välineistö ja ilmanlaatu ovat riittämättömiä (11,0%)
Vaikutukset henkilökunnan työhön, esimerkiksi uusia työkavereita ja "toitä riittää" (3,6%)	Työntekijöiden pahoinvointi, jaksamisen ongelmat, stressi, sairastavuus ja poissaolot ovat lisääntyneet (10,6%)
	Lasten sosiaalisten suhteiden ongelmat, levottomuus, aggressiivisuus ja konfliktit ovat lisääntyneet (10,2%)
	Työntekijöiden työmäärä on lisääntynyt, esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmatyö, palaverit, hallinnolliset tehtävät (4,1%)
	Muita yksittäisiä mainintoja negatiivisista vaikutuksista (2,1%)

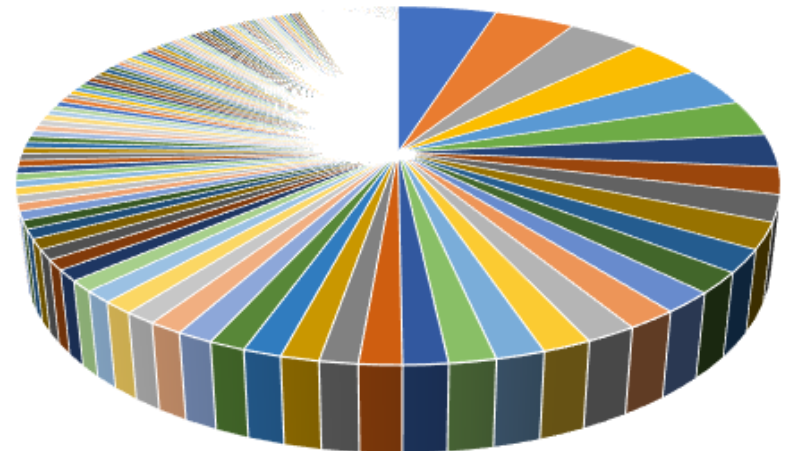
Suhdeluvun nostamisen vaikutuksia vanhempien arvioimana (%)

Päiväkotien lapsiryhmät

Päiväkotien lapsiryhmät: lisääntyvä moninaisuus

- 40% työntekijöistä työskenteli ryhmissä, joissa oli lapsia yli perinteisen ikäryhmäjaon (alle 3-vuotiaat, 3-5-vuotiaat, esiopetusikäiset).
- Yli 180 erilaista kombinaatiota (n=1301)
 - Lapsen ikä
 - Alle 3-vuotiaat
 - 3-5-vuotiaat
 - Esiopetusikäiset
 - Lapsen varhaiskasvatuksessa viettämä aika
 - Osa-aikainen
 - Osa-päiväinen
 - Laajennettu
 - Kokopäiväinen
 - Vuorohoito
 - Erityisen tuen tarve

Lasten määrä ryhmissä, joissa yli 3-vuotiaita lapsia (n=878)

	Oikeutta rajattu, suhdelukua nostettu (n=336)	Oikeutta rajattu, suhdelukua ei nostettu (n=130)	Oikeutta ei rajattu, suhdelukua ei nostettu (n=370)	Oikeutta ei rajattu, suhdelukua nostettu (n=42)
Keskiarvo	20,24	20,45	18,82	20,40
Tyypillisin ryhmäkoko	24	21	22	24
50% ryhmistä kooltaan	15-24	15-23	15-22	15-24
25% ryhmistä pienempiä kuin	15 lasta	15 lasta	15 lasta	15 lasta
25% ryhmistä suurempia kuin	24 lasta	23 lasta	22 lasta	24 lasta

Henkilöstö päiväkotien lapsiryhmissä (5 yleisintä)

Henkilöstö	Vastaajien määrä
1 lastentarhanopettaja, 2 lastenhoitajaa	375 vastaajaa
2 lastentarhanopettajaa, 1 lastenhoitaja	182 vastaajaa
1 lastentarhanopettaja, 3 lastenhoitajaa	137 vastaajaa
1 lastentarhanopettaja, 1 lastenhoitaja	123 vastaajaa
2 lastentarhanopettajaa, 2 lastenhoitajaa	99 vastaajaa

- Noin 11% työntekijöistä työskenteli kahdessa tai useammassa lapsiryhmässä

Eri osapuolten arvioiden vertailua

- Vastaajan asema, työtehtävä ja tarkastelukulma merkityksellinen arvioille lainsäädännön muutosten vaikutuksista
 - Kuntien varhaiskasvatusjohtajat arvioivat lainsäädännön muutoksia kaikkein positiivisimmin
 - Yksityisten päiväkotien johtajien/aluepäälliköiden arviot lähellä tai kriittisempiä kuin työntekijöiden arviot
 - Työntekijät arvioivat kriittisesti erityisesti vuoden 2016 muutosten vaikutuksia
 - Vanhempien keskuudessa runsaasti vastaajia, jotka eivät tienneet tai eivät osanneet arvioida muutosten vaikutuksia

Haasteita varhaiskasvatuksen johtamiseen ja kehittämiseen

TIETO – TIEDONKULKU

OSALLISUUDEN KULTTUURI

VAHVISTUVA PEDAGOGIIKKA

HENKILÖSTÖN TUKEMINEN MUUTOKSESSA

Positiivisen työkuulttuurin kehittäminen

(Davidson 2015)

- ”Viisi salaisuutta”:
 - Opettamisen ja oppimisen priorisoiminen (opetussuunnitelmatyö; arviointikäytännöt jne.)
 - Vahvojen yhteyksien rakentaminen (ihmisten välille; ihmisten ja työn merkityksellisyyden välille jne.)
 - Keskittyminen oleellisimpaan (perustehtävä; päämäärien asettaminen; rakenteet tukemaan perustehtävän toteuttamista)
 - ”Manage efficiently, in order to lead effectively” (~ olosuhteiden pitää olla kunnossa, jotta voi kehittää toiminnan sisältöä ja laatua)
 - Optimismin ruokkiminen (positiivisen, vahvuuksien perustalle rakentaminen vaikuttaa voimakkaasti yhteisön ilmapiiriin ja kulttuuriin)

"Metsäretki on kiva"

"Lepohetki on ärsyttävä"

Kaveri on
kiva pyöräilykaveri
"Kaveri on kiva pyöräilykaveri"

"Ei ole kiva kun joku huutaa ja lyö toista."

Kiitos!

<http://vnk.fi/julkaisut/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-287-487-0%C2%A0>

OULUN YLIOPISTO

VAKA & VAI